FILHARMONIA BAŁTYCKA

PROGRAM

PAŃSTWOWA

OPERA I FILHARMONIA BAŁTYCKA W GDAŃSKU

Dyrektor Artystyczny Dr Zygmunt Latoszewski

Koncert Symfoniczny

Wykonawcy:

Orkiestra Państwowej Opery i Filharmonii Bałtyckiej

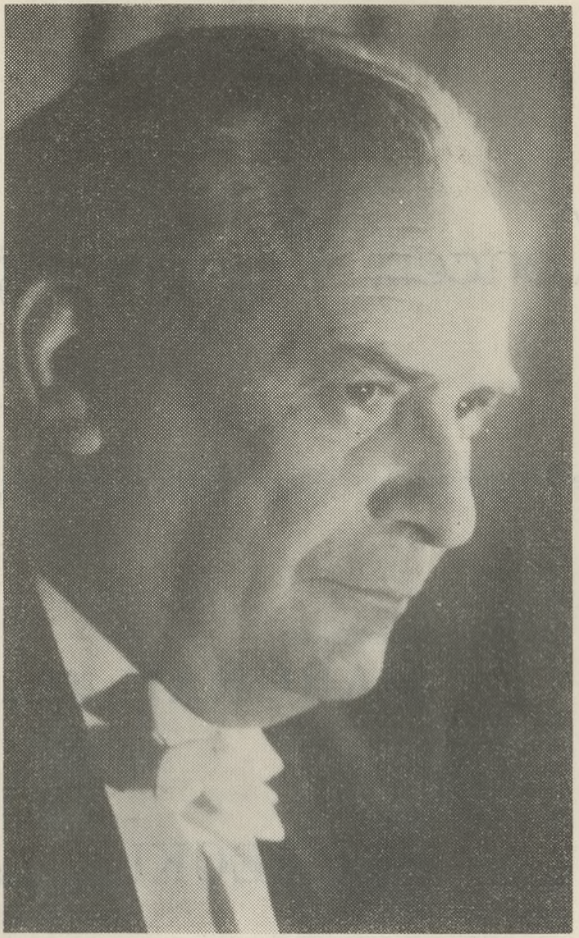
HORST TANU

MARGRAF – (NRD) dyrygent

ROMAN

SUCHECKI – wiolonczela

Gdańsk-Wrzeszcz, piątek, 28 października 1960 r.
sobota, 29 października 1960 r.

Wybitny niemiecki dyrygent i muzykolog prof. Horst Tanu Margraf urodził się 20 kwietnia 1903 roku. Studia muzyczne odbywał w Akademii Muzycznej w Hanowerze, muzykologię studiował na Uniwersytecie w Bonn.

Od roku 1922 był kolejno: dyrygentem Opery w Hanowerze, Teatru w Darmsztacie i opery w Chemnitz. Następnie zostaje powołany na stanowisko kierownika muzycznego Teatrów Miejskich w Remscheid - Solingen, często dyryguje gościnnie w operze Kolońskiej i Operze Flamandzkiej w Antwerpii. Z kolei pracował na stanowisku dyrygenta w Filharmonii Berlińskiej.

Po wojnie zostaje 1-szym dyrygentem Orkiestry Symfonicznej w Hamburgu, Bawarskiej Opery Kameralnej w Monachium, potem dyrektorem muzycznym Teatru w Coburg. W roku 1950 osiedla się na stałe w N.R.D i obejmuje kierownictwo Landestheater Halle/Saale. Od 1952 jest głównym organizatorem Festiwali Haendlowskich w Halle oraz kierownikiem Haendlowskiej Orkiestry Festiwalowej. W 1956 zostaje mianowany dyrektorem muzycznym Uniwersytetu i profesorem Instytutu Muzykologicznego na Uniwersytecie w Halle.

Profesor Horst Tanu Margraf posiada szereg wysokich odznaczeń w tym: 5 medali za wybitne osiągnięcia artystyczne, Złotą Nagrodę m. Halle, Nagrodę Haendlowską (1959) i Nagrodę Państwową.

Program

1. L. v. Beethoven — Uwertura „Egmont"
2. P. Czajkowski — Wariacje na temat rococo

---

3. A. Dworzak — IX symfonia – „Z Nowego Świata"
   a) Adagio — allegro molto
   b) Largo
   c) Molto vivace
   d) Allegro con fuoco

ROMAN SUCHECKI

L. V. BEETHOVEN

UWERTURA „EGMONT”

Już w latach młodzieńczych Beethoven uwielbiał poezję Goethego. Każde dzieło wielkiego poety przyjmował z ogromnym entuzjazmem, a gorącym jego pragnieniem było poznać osobiście mistrza z Weimaru. Zachowała się korespondencja wielkich artystów. W listach do Goethego, Beethoven wyraża swoją cześć i podziw, a w szeregu kompozycji, jak w pieśniach a przede wszystkim w muzyce do tragedii „Egmont” znalazła odzwierciedlenie miłość kompozytora do poety. Długi czas Beethoven nosił się z myślą napisania opery na osnowie ,,Fausta”, jednak zamiaru tego nie zrealizował. Bezpośrednim impulsem powstania muzyki do „Egmonta” było zamówienie Wiedeńskiego Teatru Dramatycznego. 4 maja 1810 roku odbyło się pierwsze przedstawienie tragedii „Egmont” z muzyką Beethovena. Akcja sztuki rozgrywa się w Niderlandach w XVI wieku, gdy uciemiężony naród flamandzki powstaje zbrojnie przeciwko tyranii hiszpańskich najeźdźców. Przywódcą flamandczyków jest hrabia Egmont (postać historyczna, stracony w 1586 roku w Brukseli), którego zaciętym wrogiem jest książę Alba, namiestnik hiszpańskiego króla Filipa II, zwanego „Krwawym”. Z rozkazu Alby, Egmont zostaje wtrącony do więzienia i skazany na śmierć. Klärchen, dziewczyna z ludu, chcąc oswobodzić ukochanego wzywa naród do powstania. Ale próżne jej usiłowania, Egmont ginie a Klärchen popełnia samobójstwo zażywając truciznę.

Jednym z najbardziej dramatycznych momentów tragedii jest nocna scena Egmonta w więzieniu. Rankiem czeka go szafot. We śnie zjawia mu się ukochana. Słynny monolog Egmonta w którym wzywa naród do walki. Lecz oto słychać głosy hiszpańskich strażników. Śmiało idzie Egmont na miejsce kaźni. Tragedię zamykają dźwięki „symfonii zwycięstwa” — zwycięstwa wolnościowych idei Egmonta.

Muzyka do „Egmonta” ma 10 części, z których uwertura wzbudziła ogólny zachwyt słuchaczy. Wiąże ona jednocześnie wątki tematyczne sztuki z typową formą allegra sonatowego z jego dwoma tematami, ekspozycją, przetworzeniem i repryzą. Już w dramatycznym wstępie zaznaczają się dwie przeciwstawne siły. Ciężkie, mroczne akordy rozpoczynają uwerturę. Kompozytor świadomie użył rytmu hiszpańskiej sarabandy — wolnego, uroczystego tańca wykonywanego w Hiszpanii nie

tylko na balach, ale i w czasie religijnych świąt i procesji. Groźnemu brzmieniu wstępnych akordów, przeciwstawia się elegijny motyw wyrażający smutek i boleść uciemiężonego narodu flamandzkiego. Z tego motywu w allegro rozwija się żywy, dynamiczny temat. Drugi temat zachowuje rytm hiszpańskiej sarabandy, podany w szybkim tempie. Te dwa przeciwstawne tematy rozwijając się w toku dzieła odzwierciedlają tragiczny konflikt. Muzyka narasta, potężnieje, następuje krótka, dramatyczna pauza — to śmierć bohatera. Lecz walka nie skończyła się. Z cichego pianissima snuje się nowy krótki motyw, który narasta w gwałtownym crescendo orkiestry i oto wybucha pełnią radości „hymn zwycięstwa". Bohaterski marszowy motyw dźwięczący w fanfarach trąbek i waltorni symbolizuje zwycięstwo idei wolności.

PIOTR CZAJKOWSKI

„WARIACJE NA TEMAT ROCOCO"

W grudniu 1876 roku Czajkowski pisze utwór w formie wariacji na wiolonczelę i orkiestrę. Dzieło tytułuje „Wariacje na temat rococo" a kompozycję poświęca wybitnemu wiolonczeliście Fitzengangenowi. Rękopis „Wariacji" Fitzengangen uzupełnił całym szeregiem poprawek, a nawet dopisał kilka fragmentów. W pewnych wypadkach poprawki te nawet zmieniają układ i formę całego dzieła.

Pierwsze wykonanie „Wariacji" w Moskwie (1877) przez Fitzengangena z orkiestrą pod dyrekcją Rubinsteina spotkało się z pełnym aplauzem krytyki i publiczności. Później Fitzengangen wykonał je kilkakrotnie w Rosji i zagranicą, spotykając się wszędzie z gorącym uznaniem. Entuzjastycznie pisał o nich Franciszek Liszt: ...„oto prawdziwa, wzruszająca muzyka"...

Pierwsze wydanie „Wariacji" przez wydawnictwo Jurgensona poważnie odbiegało od pierwotnej wersji dzieła, znów za sprawą redaktora wydania Fitzengangena. W tym układzie kompozycja była wykonywana przez długie lata. Dopiero w 1941 roku radziecki wiolonczelista Szafran wykonał je w oryginalnej pierwotnej formie.

Siedem wariacji poprzedzonych krótkim wstępem — pełnych wdzięku i iście „rococowej" lekkości i świeżości, jest probierzem muzykalności i wszechstronnej doskonałości technicznej koncertanta.

ANTONI DWORZAK (1841—1904)

SYMFONIA IX „Z NOWEGO ŚWIATA"

Zasługi Czechów w historii muzyki europejskiej są o wiele większe niż to podkreślają dotychczasowe dzieła naukowe. Wojna trzydziestoletnia i klęska Czechów pod Białą Górą (1621) spowodowała upadek niezależności narodowej i rozproszenie się wszystkich światłych umysłów czeskich po całej Europie. Znakomici instrumentaliści czescy, kompozytorzy i śpiewacy zasilali kapele magnatów środkowej Europy, stworzyli sobie w tych środowiskach swoją drugą ojczyznę, a zachłanni Niemcy zaliczali ich wszystkich do swojej narodowości. Tak było ze słynnym Janem Stamicem, autorem 50 symfonii, twórcą szkoły mannheimskiej, Franciszkiem Bendą, reprezentantem szkoły berlińskiej i wielu innych. Znajdziemy tych zdolnych ludzi we Francji, Anglii i w Rosji. Roiło się od nich w Niemczech i w Austrii, wszędzie wnosili świeże wartości, stwarzali nowe formy i rozwijali nową treść.

Antoni Dworzak, największy kompozytor czeski po Smetanie, w dziełach swych opierał się przeważnie na etnograficznych właściwościach muzyki swego kraju. Jego twórczość znamionuje wybitny rys narodowy, bezpośredniość, temperament i jędrna rytmika. Tymi cechami obdarzona jest IX Symfonia „Z Nowego Świata". Napisał ją Dworzak w r. 1892 w Nowym Jorku, gdzie przez trzy lata pełnił obowiązki dyrektora konserwatorium.

Część I Symfonii posiada krótki wstęp w tempie Adagio. Zawiera on główny temat, pojawiający się we fragmentach w dalszych częściach kompozycji, tworząc tym samym główną myśl Symfonii, jako tzw. temat przewodni. Allegro jest zbudowane według ścisłej formy sonatowej.

Część II — Largo — posiada charakter chorału w formie wielkiej trzyczęściowej pieśni (ABA), w której główny temat eksponuje rożek angielski. Instrumenty dęte stwarzają skupiony nastrój.

Część III — Scherzo — w formie arii da capo, posiada egzotyczne elementy muzyki murzyńskiej.

Część IV — Allegro con fuoco — wykorzystuje tematy z cz. I i II jako motywy przewodnie (podobnie czyni Czajkowski) oraz wprowadza nowy temat, intonowany przez instrumenty dęte blaszane. Temat ten jest oparty na skali eolskiej i posiada charakter fanfarowy, bohaterski. Ciekawe są także połączenia harmoniczne, które świadczą o poszukiwaniach kompozytora w tej dziedzinie i jego poważnych, nowatorskich osiągnięciach.

Orkiestra Państwowej Opery i Filharmonii Bałtyckiej

DYRYGENCI: Z. LATOSZEWSKI, J. MICHALAK, Z. BRUNA

SKRZYPCE

Szmaj Wojciech (koncertmistrz)
Kochański Tadeusz (koncertmistrz)
Bujalski Franciszek
Czarnecki Czesław
Gbiorczyk Ludwik
Niemiro Henryk
Huzarski Kazimierz
Sekura Tadeusz
Mieńko Michał
Zielińska Irena
Kucal Jerzy

II SKRZYPCE

Kosiorek Stanisław
Sztukowski Sylwester
Małecki Jerzy
Butowski Wacław
Osterczy Stefan
Jeziorny Wiesław
Brochocki Bronisław
Jellaczyc Jerzy
Brochocka Maria
Tomczyk Bernard

ALTÓWKI

Smilgin Mieczysław
Wojtkowski Jerzy
Sypniewski Zygmunt
Jodłowski Edward
Papiernik Stanisław
Manikowski Kazimierz

WIOLONCZELE

Suchecki Roman (koncertmistrz)
Pokorniecki Franciszek (koncertmistrz)
Baryła Karol
Tomczak Tadeusz
Filar Andrzej
Mokrzecki Lech
Andrzejewski Tadeusz
Zaborowski Jan

KONTRABASY

Piotrowicz Edwin
Rosiek Stanisław
Zapolski Bolesław
Pilc Antoni
Wojewódka Józef
Hański Bronisław

HARFA

Winiewicz-Gbiorczyk Halina

FLETY

Gągałka Wacław
Kaziński Jarosław
Wojakowski Wiesław
Wiliński Jerzy
Blaman Ryszard

OBOJE

Gassan Erwin
Sękowski Stanisław
Chrapkowski Henryk

ROŻEK ANGIELSKI

Buczkowski Romuald

KLARNETY

Świercz Władysław
Strzelczyk Józef
Zaremba Jan
Pietras Andrzej

BAS-KLARNET

Trambowicz Ludwik

FAGOTY

Piłat Maksymilian
Raduła Benedykt
Nadrowska Halina

KONTRAFAGOT

Pawłowski Jerzy

WALTORNIE

Filipowicz Kazimierz
Klimek Zygmunt
Suchoples Aleksander
Wobiszczewicz Włodzimierz
Brzostek Leon
Kohnke Józef

TRĄBKI

Krysiński Józef
Łukaszewicz Jan
Burdynowski Józef
Gonczorowski Jerzy

PUZONY

Trus Aleksander
Kasprzycki Alfons
Tuzinowski Jan
Grygorowicz Edward

TUBA

Tęcza Karol

PERKUSJA

Szymański Marian
Rugienis Bronisław
Brzeski Witold
Wiśniewski Wacław

Inspektor orkiestry:

Klimek Zygmunt

Korektor fortepianów

Nowiński Kazimierz

Gdańskie Zakłady Graficzne 2046 — M-7